TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ 1. CİLT

dis malzemesini tamamen istinsah etmeye çalıştığı için Kâtibü'l-Leys lakabı ile şöhret kazandı. Hicrî üçüncü asrın meşhur hadisçilerinden Ebû Ubeyd el-Kāsım b. Sellâm, Yahyâ b. Maîn, Dârimî, Buhârî, Ebû Zür'a ed-Dımaşkī'ye hadis okuttu. Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce gibi muhaddisler onun rivayetlerini, talebesi Ebû Ali Hasan b. Ali el-Hallâl vasıtasıyla ikinci elden almışlardır.

Bir hadis râvisi olarak Abdullah b. Sâlih, **zabt*** bakımından bazılarınca tenkit edilmişse de diğer bir kısım hadisçiler onun güvenilir (**sika***) bir râvi olduğunu söylemişlerdir. Başlangıçta son derece kuvvetli bir hâfızaya sahip titiz bir kimse olan Abdullah'ın, hayatının sonlarına doğru hâfızasının zayıflaması sebebiyle tenkide uğradığı da ileri sürülmüştür. Bu sebeple, onun kanalıyla gelen rivayetler umumiyetle **hasen*** olarak değerlendirilmiştir. Nitekim ünlü muhaddis Buhârî, onun bu nevi rivayetlerini *el-Câmi ʿu'ṣ-Ṣaḥîḥ*'ine almamış, fakat *el-Edebü'l-müfred*'inde kırk altı tanesine yer vermiştir.

Eserleri hakkında bilgi bulunmayan Abdullah b. Sâlih'in, Abdullah b. Vehb tarikiyle rivayet ettiği on altı sayfalık bir hadis mecmuasının günümüze kadar gelebildiğini, bunun da Kahire'de (*Fihrisü Dâri'l-Kütübi'l-Mıṣriyye*, I, 108, hadis nr. 1558) bulunduğunu Fuad Sezgin kaydetmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Halîfe b. Hayyât, *eṭ-Ṭabaḳāt* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dımaşk 1966-67, II, 765; Buhârî, *et-Târîḫu'l-kebîr* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60, V, 121; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-taʿdîl*, Haydarâbâd 1371-73/1952-53, V, 86-87; Hatîb, *Târîḫu Baġdâd*, Kahire 1349/1931, IX, 478-481; Zehebî, *Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ*, Haydarâbâd 1375, I, 388; a.mlf., *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, X, 405-416; a.mlf., *Mîzânü'l-iʿtidâl* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1382/1963, II, 440-445; İbn Hacer, *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, V, 256-261; Sezgin, *GAS*, I, 104; a.mlf., *Buhârî'nin Kaynakları*, İstanbul 1956, s. 62, 122.

 ALİ YARDIM

ABDULLAH-ı SAYRAFÎ

(عبدالله صيرفى)

(ö. 745/1344-45'ten sonra)

Aklâm-ı sitte* nin önde gelen üstatlarından İranlı hattat.

Babası Tebrizli sarraf Hâce Mahmud'dur. Tebriz'de yaşadı ve orada vefat ederek Serendib Mezarlığı'na defnedildi. Müstakimzâde Bağdatlı olduğunu söyler. Kaynakların çoğu, yazıda hocasının Yâkūt el-Müsta'sımî'nin talebelerinden Seyyid Haydar Kündenüvis olduğunu belirtirlerse de Abdullah'ın, Yâkūt'un aklâm-ı sitteyi öğrettiği altı üstat arasında bulunduğunu ileri sürenler de vardır.

Eserleri, yaşadığı devrin mimari âbideleri üzerindeki kitâbeler ve iç mekânlardaki tezyinî celî yazılarla, çeşitli murakka' ve yazmalardaki hatları olmak üzere iki grupta toplanabilir. Abdullah'ın bilhassa kitâbe ve tezyinî yazılardaki başarısını, hocası Seyyid Haydar'ın devrin en büyük celî üstadı olmasına bağlamak ve aralarındaki hoca-talebe münasebetinin kuvvetli bir delili olarak kabul etmek mümkündür.

Tebriz'deki İmâret-i Üstâd u Şâkird ve Dımaşkıyye Medresesi gibi eserlerin kitâbe ve tezyinî hatları Abdullah-ı Sayrafî'ye aittir. Otuz altı Kur'ân-ı Kerîm ve pek çok murakka' yazmıştır. Bunların çoğu İstanbul kütüphanelerinde mevcuttur. Yazdıkları arasında en güzel örnekler, Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde ve Topkapı Sarayı'nda (Emanet Hazinesi, nr. 49) bulunan Kur'ân-ı Kerîm'lerdir. Tahran'da Kütüphâne-i Saltanatî ve Meşhed'de Kütüphâne-i Rızâvî'de (bk. *Râhnümâ-yı Gencîne-i Ḳurʾân*, s. 475) iki Kur'an'ı, İngiltere'de Chester Beatty Library'de (Dublin) ise (MS, nr. 1468) yazdığı bir diğer Kur'an mevcuttur. Sülüs hattının kaidelerini anlatan *Risâle der Ḳavâʿid-i Ḫaṭṭ-ı S̱ülüs̱* adlı bir risâlesi de Kütüphâne-i Rızâvî'dedir.

Talebeleri arasında Hayreddin Maraşî ve Şeyh Hamdullah önde gelen isimlerdir. Bilhassa Şeyh Hamdullah başlangıç dönemlerinde Sayrafî'den çok etkilenmiştir. Bu sebeple Sayrafî, Osmanlı hattatlarına dolaylı olarak tesir etmiştir. Horasan hattatlarının silsilesi de ona dayanmaktadır.

Ölüm tarihi kesin olarak belli değildir. Ancak Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan Kur'ân-ı Kerîm, 745 (1344-45) tarihini taşıdığına göre vefatı bundan sonra olmalıdır. P. P. Soucek ise hiçbir kaynak belirtmeden vefat tarihini 746'dan (1345-46) sonra göstermektedir (bk. *EIr.*, I, 203).

BİBLİYOGRAFYA :

Âlî, *Menâkıb-ı Hünerverân* (nşr. İbnülemin Mahmud Kemâl), İstanbul 1926, s. 18, 19, 74; Nefeszâde İbrâhim, *Gülzâr-ı Savâb* (nşr. Kilisli Muallim Rifat), İstanbul 1939, s. 44; Suyolcuzâde Mehmed Necîb, *Devhatü'l-küttâb* (nşr. Kilisli Muallim Rifat), İstanbul 1942, s. 82; Müstakimzâde, *Tuhfe-i Hattâtîn* (nşr. İbnülemin Mahmud Kemâl), İstanbul 1928, s. 287; *Râhnümâ-yı Gencîne-i Ḳurʾân*, Tahran 1328 hş., s. 475; Kādî Ahmed Kummî, *Gülistân-ı Hüner* (nşr. A. S. Hânsârî), Tahran 1352 hş., s. 62; Habîb, *Hatt u Hattâtân*, İstanbul 1305, s. 39, 54, 275; Habîbullah Fezâilî, *Aṭlas-ı Ḫaṭ*, İsfahan 1362 hş., s. 203, 242, 321-322; Mehdî Beyânî, *Aḥvâl u Âs̱âr-ı Ḫoşnüvîsân*, Tahran 1363 hş., IV, 1090-1091; Karatay, *Topkapı Arapça Yazmalar*, I, 43-44; P. P. Soucek, "ʿAbdullāh Ṣayrafī", *EIr.*, I, 203-205.

  ALİ ALPARSLAN

Abdullah-ı Sayrafî'nin nesih hattı ile yazdığı Kur'ân-ı Kerîm'in son iki sayfası (Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Ktp., nr. 178)

